

Zangeres Sevval Sam, in Turkije vooral bekend als actrice, heeft zich ten doel gesteld vergeten Turks repertoire opnieuw onder de aandacht te brengen. „Jongeren luisteren anders nooit naar deze muziek.”

RENÉ VAN PEER

‘D e Turkse overheid propageert het beeld van een natie van Turken, maar Turkije is verre van homogeen. Er wonen heel verschillende bevolkingsgroepen. Die geven het land culturele rijkdom en verscheidenheid. Het zou goed zijn als de staat dat wilde erkennen.’ Het is het eerste wat zangeres en actrice Sevval Sam zegt als ze op Schiphol is aangekomen. Het zit haar hoog, dat is duidelijk. Sam is een paar dagen in Nederland voor de presentatie van het festival Turkey Now. In april komt ze terug om het evenement met twee concerten af te sluiten.

Haar meest recente cd *Karadeniz*, de Turkse benaming voor de Zwarte Zee, is gewijd aan muziek uit het oostelijke deel van de kuststrook in het noorden van Turkije. In dit gebied woonden Turken eeuwenlang zij aan zij met Pontische Grieken en de Laz, die qua taal en cultuur verwant zijn aan de Georgiërs. De gemengde achtergrond van de bevolking heeft zijn sporen achtergelaten in de muziek en de dansen uit de regio. De rijk geornamenteerde melodieën vertonen soms een opvallende gelijkenis met Georgische liederen. Bepalend voor het geluid is de kemenche, een kleine viool met drie snaren. Worden violen bespeeld met de klankkast geklemd onder de kin of tegen de borst van de musicus, de kemenchespeler heeft zijn instrument alleen bij de hals vast terwijl de vrije vingers van die hand op de snaren de melodie vormen. Door meer snaren tegelijk aan te strijken kan de muzikant ook een tegenstem spelen. Met zijn lichtelijke hese, doordringende timbre is het instrument bij uitstek geschikt voor het begeleiden van dansen.

Het instrument is vanaf de eerste tonen prominent op *Karadeniz* aanwezig, toch stijgt de cd ver boven de grenzen van de streek uit. Naast de traditionele instrumenten hoor je ook drums, akoestische en elektrische gitaar. Elektronische techniek speelt een duidelijke rol, en ligt aan de basis van de transparante en ruimtelijke mix. Dit kosmopolitische klankbeeld is een sfeervolle omlijsting voor de melancholieke zang van Sevval Sam. Ze beheerst de kunst om een zanglijn naar een hoger niveau te tillen met versieringen, een subtiele buiging aan het einde van een zin, of door net even in te houden.

In Turkije geniet Sam vooral sterstatus als actrice. Als twintigjarige werd ze van de ene dag op de andere een beroemdheid door een rol in de serie *Şiğer Baba*, die ze in de schoot geworpen kreeg nadat ze met haar toenmalige echtgenoot, een voetbal-international, in een reclamespotje had opgetreden. Sindsdien is ze te zien geweest in een tiental televisieseries, waaronder *Güllbeyaz* uit 2002. Daarin speelt Sam een jonge vrouw uit het Zwarte Zeegebied. In diverse scènes zingt ze met een groepje straatmuzikanten dat haar pad kruist. De leider van de straatmuzikanten is Kazim Koyuncu, een gevierd musicus uit de Laz-gemeenschap in het noordoosten van Turkije, die traditionele muziek en rock met elkaar combineert.

„De muziek in *Güllbeyaz* was heel speciaal”, vertelt Sam. „Ook de kijkers merkten dat. Net als ik werden ze geraakt door de afwijkende manier waarop Kazim Koyuncu die muziek benaderd had. Hij wist een brug te slaan tussen de traditie en een modern geluid, combineerde instrumentarium uit die streek met een rockinstrumentarium zonder dat ze elkaar in de weg zaten. Dat was iets nieuws. Tot dan toe luisterden mensen vaak alleen naar muziek van hun eigen groep.” Het publiek vroeg zelfs om een cd waarop zij het repertoire uit die serie zou zingen, vertelt Sam. „Maar ik vond het niet kloppen. Ik kom zelf niet uit dat gebied,

Sevval Sam Foto Bram Budel

‘Turkije is een mozaïek’

ik ben geboren en opgegroeid in Istanbul.”

Een paar jaar later, in 2006, speelt Sam in de serie *Yasannmıs Şehir Hikayeleri* (Waargebeurde stadsverhalen) een zangeres die in alles het tegendeel van haar is. „Een vrouw met een blonde pruik, korte rokken, valse wimpers en veel make-up”, zegt ze misprijzend. „Een en al uiterlijke schijn. Ze wil veel geld verdienen en beroemd worden. In die serie zat Turkse klassieke muziek, en daar voelde ik me sterk mee verbonden. Ik zong die liederen heel ingetogen. Jongeren vonden dat prachtig. Die luisteren anders nooit naar deze muziek.”

De muziek voor de televisieserie vindt Sam in de archieven van het vooraanstaande label Kalan, dat muziek uitbrengt van alle verschillende bevolkingsgroepen in Turkije en een schat aan opnamen uit het begin van de twintigste eeuw bezit. Met de directeur van het label, Hasan Saltik, besluit Sam om haar favoriete liederen uit de serie op te nemen. Dat wordt *Sek*, haar eerste cd, die in 2006 uitkomt. Het jaar daarop verschijnt *Istanbul Secrets*, een samenwerking met de Britse dub-jazzband Up, Bustle and Out. „Daardoor kwam ik in aanraking met hiphop en funk. Ik wil me niet beperken tot een stijl, alleen klas-

siek of alleen folklore.”

Maar de roep om een cd met muziek uit het Zwarte Zeegebied blijft aanhouden. Sam: „Vijf jaar nadat *Güllbeyaz* gestopt was, vroegen mensen nog steeds om die cd. Je verwacht niet dat iets zo lang in hun herinnering blijft. Ondanks mijn eerdere reserve bleek het geen probleem om de muziek op te nemen. Ik heb de ritmes in me zitten, en door de serie ken ik het dialect uit die regio. Wat de doorslag gaf, is dat we er een eerbetoon aan Kazim Koyuncu van konden maken. Hij was een groot pleitbezorger van de muziek van de Zwarte Zee. Hij stierf in 2005 aan longkanker, waarschijnlijk nog als gevolg van de ramp in Tsjernobyl. De muziek op de cd is in zijn geest gearrangeerd.”

Sam heeft zichzelf ten doel gesteld om meer onbekend en vergeten repertoire opnieuw onder de aandacht van een breed publiek te brengen. In een volgend project gaat ze zich richten op de arabesk, een muziekstijl gespeeld door ensembles met grote strijk- en slagwerksecties, die populair was in haar tienerjaren. „Het was de muziek van de lagere middenklasse. Ik luisterde er veel naar in de

jaren zeventig, toen ik op het lyceum zat. Ik wilde niet naar een school waar alleen rijke kinderen naartoe konden. De arabesk was de muziek van mijn vrienden uit die tijd. Ik heb er zoveel naar geluisterd dat die muziek een deel van mezelf geworden is. Later werden er drumcomputers aan toegevoegd en werd het volume opgekrikt, waardoor elke nuance en subtiliteit verdween. Ik heb een duidelijk beeld van de arabesk zoals ik die wil opnemen. Ik heb ook al een voorlopige selectie gemaakt, met hits uit die periode en prachtige nummers die om de een of andere reden onbekend gebleven zijn.”

Met haar veelzijdigheid past Sevval Sam als geen ander in het programma van Turkey Now, dat de komende maanden in Amsterdam en Rotterdam plaatsvindt. Het festival wordt georganiseerd door de Nederlandse stichting Kulsan, die al meer dan twintig jaar een culturele brugfunctie vervult tussen Nederland en Turkije. Kulsan wil in ons land het beeld tonen van Turkije als mozaïek van culturen, als een land dat zowel een traditioneel als een modern gezicht heeft.

Haar concerten, in april, worden een mengeling van klassieke en traditionele muziek. Met een zes koppige band brengt Sam repertoire uit verschillende streken in Turkije – de Zwarte Zeekust en Anatolië. Ook dansen uit die regio’s staan op het programma. „Turkije heeft al die facetten, al die bevolkingsgroepen. Ik begrijp die nationalistische stroming in ons land niet, die het land wil zien als een Turkse eenheidsstaat. Er is niemand meer die puur Turks bloed door de aderen heeft stromen. Zelf ben ik, behalve Turks, deels Grieks, Koerdisch, Armeens en Macedonisch. Door middel van de muziek wil ik die rijkdom en verscheidenheid van Turkije laten zien.”

➤ Turkey Now: 4 febr t/m 3 april. Optredens Sevval Sam op 1 en 2 april. Inl: www.turkeynow.nl, www.sevval-sam.com.tr